

Марченко Н.М.,

*ст. викладач кафедри іноземної філології, перекладу та методики навчання
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені
Григорія Сковороди», 1marchenko_n@ukr.net*

Україна, м. Переяслав-Хмельницький

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ ЕТНОКУЛЬТУРНИХ МОВНИХ ОДИНИЦЬ В АНГЛО-УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ

На сучасному етапі розвитку лінгвістики об'єктом особливої уваги науковців виступає дослідження взаємозв'язку мови та культури, аналіз етнокультурних особливостей спілкування представників різних націй. В даній статті розглядається поняття «етнореалії», як особливої одиниці, здатної відображати національно-культурну своєрідність мови на лексичному та граматичному рівні. В роботі було охарактеризовано теоретичні засади дослідження мовних одиниць, що належать до етнокультурного мовного фонду та здійснено лінгвістичний аналіз проблем перекладу етнореалій, описано передумови відтворення етнокультурної специфіки у перекладі та зроблено спробу підібрати адекватний вид перекладу у відповідності до семантики етнокультурної мовної одиниці.

Ключові слова: *етнореалії, етнокультурні мовні одиниці, перекладознавство, етнолінгвістика, культурні коди, архетип.*

Постановка проблеми. Протягом останніх десятиліть науковці ведуть спроби систематизувати й узагальнити основні етапи розвитку мови як засобу відображення когнітивної діяльності людини. Мова відображає дійсність і створює картину світу, унікальну для кожного народу, етнічної групи, мовного

колективу, що використовує її як засіб спілкування. Мова – скарбниця культури, що зберігає культурні цінності – у лексиці, у граматиці, у фольклорі, у художній літературі, у формах письмового й усного мовлення. У мові неодмінно знаходять своє відображення природні умови, географічне положення, хід історичного розвитку, характер соціального устрою, тенденція суспільної думки, науки, мистецтва, звичаї, традиції і т.

На сучасному етапі розвитку лінгвістики об'єктом особливої уваги науковців виступає дослідження взаємозв'язку мови та культури, аналіз етнокультурних особливостей спілкування представників різних націй. Це зумовлено як постійним розширенням міжкультурного діалогу, так і фактом усвідомлення неможливості пізнання національної мови без урахування історичних та соціокультурних особливостей існування її носіїв. Особливими одиницями, здатними відображати національно-культурну своєрідність мови на лексичному рівні, вважають реалії.

Переклад відіграє далеко не останню роль у розвитку мов. Це не лише намагання передати певну інформацію засобами іншої мови, а й випробовування можливостей мови перекладу, її здатності передавати думку, висловлену іншою мовою. І якщо у мові перекладу бракує необхідних лексичних одиниць, саме перекладачі першими намагаються створити відповідний лексичний еквівалент у мові перекладу, коли вони натрапляють на лакуни. У процесі перекладу необхідно встановити мовні відповідності між мовою оригіналу та мовою перекладу, передати не лише мовні форми, а також і мовну картину світу. Саме при перекладі відбувається контакт не лише двох мов, а й двох культур. Те, що є очевидним для носія однієї мови, може бути незрозумілим для носія іншої мови.

Проблема реалій завжди привертала увагу дослідників і була об'єктом наукових пошуків як українських (Ф. С. Бацевич, Л. Г. Верба, І. О. Голубовська, Ю. О. Жлуктенко, Р. П. Зорівчак, А. О. Іванов, В. І. Карабан, І. В. Корунець, В. Д. Радчук, О. О. Селіванова, О. Ф. Таукчі), так і зарубіжних вчених (Л. М. Верещагін, Л. Віссон, В. В. Красних, В. Г. Костомаров, Л. К. Латишев,

Ю. Ю. Ліпатова, Ю. М. Лотман, Г. Е. Мірам, С. А. Моїсєєва, В. Л. Мурав'їєв, В. Н. Телія, А. П. Чужакін). Сьогодні проблемою міжмовних перетворень в Україні займається нове покоління перекладачів: А. М. Барабуля, О. В. Борисова, О. В. Бурда-Лассен, В. В. Гізер, Н. Б. Іваницька, Б. М. Колодїй, І. О. Маляренко, О. О. Нагорна, Т. О. Попова, Я. В. Просалова, О. В. Радчук, Н. В. Руда, Н. С. Руденко, С. В. Скрильник, М. І. Сливка, Ю. П. Чала, Н. А. Чумак, Т. В. Шмігер та ін.

Мета роботи – охарактеризувати теоретичні засади дослідження мовних одиниць, що належать до етнокультурного мовного фонду та здійснити лінгвістичний аналіз проблем перекладу етнореалій, описати передумови відтворення етнокультурної специфіки у перекладі та зробити спробу підібрати адекватний вид перекладу у відповідності до семантики етнокультурної мовної одиниці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблеми взаємодії мови і культури, впливу культурних, соціальних та психічних чинників на мовні процеси викликають останнім часом посилений інтерес з боку мовознавців, адже такі дослідження відкривають додаткові можливості для наукового проникнення в сферу мовної свідомості, співвідношень мови і особистості.

Вивчення етнокультурних мовних одиниць пов'язане з поняттям «мовної картини світу», що стало предметом вивчення таких вчених як А. О. Іванов, І. Р. Корольов, В. Г. Костомаров, Ю. Н. Караулов, І. О. Маляренко, О. О. Нагорна, Ю. О. Письменна, В. М. Телія та ін. Їх дослідження, у свою чергу, зумовлюють підвищений інтерес до вивчення мовних явищ у зв'язку з мисленням, свідомістю, культурою, світоглядом як окремої людини, так і мовного колективу, що дало поштовх появі таких нових мовознавчих галузей як етнолінгвістика, етнопсихолінгвістика, психолінгвістика, лінгвокультурологія, теорія міжмовних комунікацій та ін.

Джерелом вивчення ідіоетнічних, етнокультурних, національно-специфічних рис носіїв мови виступають, насамперед, мовні лексичні одиниці, в яких виявляється зв'язок мови з культурою етносу.

Етнолінгвістика (грец. *ethnos* – народ й *lingvo* – лінгвістика) – напрям у мовознавстві, який вивчає мову в її зв'язках із культурою, взаємодію мовних, етнокультурних й етнопсихологічних чинників у функціонуванні та розвитку мови. Це наукова дисципліна, яка перебуває на межі етнографії і лінгвістики та вивчає стосунки між етносами і мовами, включає елементи соціолінгвістики, етнології, паралінгвістики, охоплює сфери етногенезу та етнічної історії, етномовні процеси у внутрішніх і міжмовних контактах, роль мови у формуванні етнічних спільнот, специфіку комунікативної поведінки членів певної національної лінгвокультурної спільноти тощо [9, с. 284].

Серед питань, що досліджуються в етнолінгвістичному річищі, на одне з пріоритетних місць перемістилися такі явища як взаємозв'язок та взаємовплив мови, навколишнього світу та етносу, універсальні концепти та концептуальний аналіз мови, вивчення національних концептів, роль лексики в культурно-національному аспекті, опис важливих фрагментів мовної картини світу певного етносу та ін. Так, на думку О. О. Селіванової, необхідно визначитись із «етнокультурною ідентичністю» особистості, яка включає етнокультурну компетенцію і має такі складники:

- 1) культурні установки;
- 2) культурні цінності;
- 3) культурні норми» [9, с. 284].

Культурні установки передбачають схильність людини до певного вчинку, зумовленого етнічною культурою як попереднім досвідом повторення певних дій в ідентичних умовах. Така фіксована установка відображає не лише потреби індивіда й умови середовища, а й дії, які ведуть відповідну поведінку до успішного завершення. Інколи такі установки називають «забобонами», що фіксують упереджене ставлення до когось або чогось без вагомих підстав. «Забобони виникають як результат недостатніх знань або викривленого розуміння того, що стає об'єктом забобонів» [9, с. 284].

Культурні цінності «зумовлені культурою оцінки предметів і явищ дійсності за критеріями позитивного й негативного, прекрасного й потворного,

потрібного й забороненого, придатного та непридатного, корисного й некорисного і т. ін.» [9, с. 284].

В. М. Телія висуває гіпотезу про мовні одиниці як ланку, яка з'єднує у своєрідний ланцюжок «тіло знака» та концепти, стереотипи, еталони, символи, міфологеми і подібні знаки національної, а поготів і засвоєної етносом загальнолюдської культури [10, с. 215].

Перелік культурних кодів є доволі значним, зокрема існують соматичний, зооморфний, рослинний, астральний, аксіональний їх варіанти. Однак з погляду етнокультурної значущості виділяють такі коди культури, які є базовими, відображаються в мовних архетипних символах та відбивають міфічне мислення етносу: а)соматичний, б)просторовий, в)часовий, г)предметний, д)біоморфний, е)духовний [10, с. 233].

Загалом, мовні одиниці реалізується в лінгвокультурному просторі етносу. За визначенням В. Л. Муравйова, лінгвокультурний простір є оточенням, у якому існують носії конкретної мови та культури. До культурного простору вчений відносить наступні компоненти реальний світ, яким його сприймають представники конкретної лінгвокультурної спільноти (етносу):

- 1) побут представників етносу;
- 2) нагромадження знань та культурного досвіду;
- 3) представники певної лінгвокультурної спільноти, їхні самооцінки та образи самих себе;
- 4) представники чужої лінгвокультурної спільноти, образи та оцінки «чужих» [8, с. 20].

Із сказаного випливає, що в етнокультурні мовні одиниці найчастіше позначають явища та об'єкти, пов'язані з повсякденним життям людини, побутом, культурою, суспільним життям.

І. В. Корунець називає етнокультурні мовні одиниці як «*the national units*» і відносить до цієї категорії лексику «... *designating national customs, traditions, folk rites and feasts, administrative or political systems, peculiar geographical, geological or environmental conditions of a nation's life. No less peculiar may also*

be the cultural or religious traditions of a nation often expressed through certain proper names or names of saints (cf. Ukrainian Івана Купала, Маковія, or Ireland's St. Patrick, Scottish tartan, American Uncle Sam or the British John Bull, the British Lion [6, с. 123].

Монетарна система представлена лексичними одиницями *shilling, penny, hryvnia, rouble, dollar, cent*. Назва одягу – *the Scottish kilt, tartan, the American Indians' moccasins*. Національні страви (*national meals*), елементи побуту, звичаї, традиції також належать до етнокультурних мовних одиниць: До етнокультурних мовних одиниць належать:

English: *Shepherd's pie, bacon, jeans, Coca-Cola, corn-flakes, sweater, tweed, whisky, moonlighter, whip, Holy Shroud, Holy supper, Pentacost, Commemoration of ancestors, Whitsunday, the feast of Presentation, to bless water, bacon, Yorkshire pudding, frankfurters, hot dogs; ale, gin; stuffed cabbage (leafs), Epiphany, the feast of the Annunciation, miracle-workers, Willow Sunday/Palm Sunday, Passion Friday, the Easter Matins, the High mess, unleavened bread, the Feast of the Assumption of the Holy Virgin, Twelfth-day, the pre-Christmas fast, The Birthday of the most Holy Mother of God, The Archangel Michael's Day, St. John the Baptist etc.*

Укр: *кобзар, веснянка, коломийка, козак, запорожець, кептар, копа (яєць), пуд, січ, свитка, хата, лежак, лежанка, припічок, ослін, клуня, сажок, жлукто, троїсті музики, копаниця, заступ, вечорниці, борщ, вареники, галушки, кутя, медок, ряжанка, самогон, опришок, куліш, плачинда, верета, кочерга, ступа, коромисло, шинок, цеберко, перелаз, судник, гарба, гребінь, макітра, чирінь, прясла, пательня, бануш, призьба, литавр, гуслі, сурма, трембіта, бунчук, виборний, осаул, тулумбас, сіряк, свитка, плахта, гривня.*

Звернення до перекладу етнокультурних мовних одиниць дає змогу краще зрозуміти процес пізнання дійсності. Саме у цих мовних одиницях зосереджено всі когнітивні процеси: відображено сприйняття, розуміння і пізнання людиною навколишнього світу на різних етапах її розвитку; збережено пам'ять поколінь про минулі часи.

Мовні одиниці, якими вербалізовано етнореалії в сучасній англійській мові, є одним з фрагментів мовної картини світу, під якою у сучасному мовознавстві розуміють світосприйняття та світорозуміння, яке виражається засобами певної мови і називають етнореаліями. Поняття «етнореалія» в сучасній науці є неоднозначним. Ця суперечливість сягає своїм корінням в історію розвитку лінгвістики. Історично склалося два основні підходи до визначення суті слів-реалій: перекладацький, пов'язаний зі збереженням національно-культурного наповнення в іншій мові, і країнознавчий, що корелює з розширенням етнокультурної свідомості. На сучасному етапі окремі аспекти етнореалій опиняються в полі зору лінгвокультурології й когнітивної лінгвістики.

Для того щоб висвітлити етнічну специфіку реалії, варто детальніше розглянути поняття «реалія», що є ключовим для філологічних наук і, зокрема, для лінгвокраїнознавства й перекладознавства, першочерговим завданням яких є і вияв національно-культурної складової мовних одиниць.

Термін «реалія» в аспекті лінгвокраїнознавства всебічно досліджувався Є. М. Верещагіним і В. Г. Костомаровим. Учені присвячували свої наукові праці вивченню іноземної мови крізь призму культури і вважали, що « ... кумулятивна функція мови, пов'язана зі збереженням і передачею позамовного досвіду певної мовної спільноти, яка йменується широким поняттям «культура», зумовлює вміст у лінгвістичному знаку екстралінгвістичної інформації, що позначається у мовознавстві терміном «культурний компонент значення». Саме завдяки виділенню культурного компонента значення слова, дозволила вченим виділити лексику з краєзнавчим культурним компонентом, до якої належать безеквівалентна лексика (у тому числі реалії), конотативна лексика й фонова лексика.

У перекладознавстві поняття «реалія» вивчалось такими вченими як Л. С. Бархударов, В. В. Гізер, І. О. Голубовська, Р. П. Зорівчак, В. В. Коптілов, Ю. Ю. Ліпатова, І. О. Малярєнко, Л. П. Полянська, Я. І. Рецкер, Л. М. Соболев, Н. А. Чумак, Є. І. Шумагер та ін.

У сучасних перекладознавчих дослідженнях найчастіше цитують визначення реалії, запропоноване С. Влаховим і С. Флоріним. Так, С. Влахов і С. Флорін пропонують власне визначення реалії як особливої категорії засобів вираження, що містить «слова (і словосполучення), які називають об'єкти, характерні для життя (побуту, культури, соціального й історичного розвитку) одного народу й чужі для іншого». Здебільшого реалії, будучи носіями національного і / або історичного колориту, не мають точних відповідників (еквівалентів) у інших мовах і, відповідно, не підлягають перекладу «на загальних підставах», вимагаючи особливого підходу [1, с. 55].

У дослідженнях С. Влахова і С. Флоріна ми знаходимо два визначення реалії, одне з яких розкриває національну специфіку цих лексичних одиниць своєї мови щодо іншої. За окресленим принципом виокремлюються «винятково свої» реалії з одновекторною, але небінарною направленістю їх перекладу в інші лінгвокультури. Власне кажучи, ця частина визначення співвідноситься з дефініцією до поняття «безеквівалентна лексика», запропонованого Є. М. Верещагінін і В. Г. Костомаровим. Згідно з цим визначенням, до безеквівалентної лексики належать слова «план значення яких неможливо зіставити з будь-якими іншомовними лексичними поняттями», які у строгому сенсі слова є неперекладними [1, с. 56]. Друга частина дефініції розкриває вже власне перекладознавчі аспекти цього поняття.

Визначення С. Влаховим і С. Флорінін поняття реалій та спроби їх класифікувати є цінним внеском у розвиток лінгвокраїнознавства та теорії перекладу. Класифікацію реалій учені проводили за критерієм предметного поділу. Ознака місцевого поділу (залежно від національної та мовної приналежності) вбачається облігаторною для виявлення краєзнавчого компоненту. Так, за місцевим поділом краєзнавчі реалії належать до групи мікролокальних, оскільки вони вербалізують соціальні й територіальні об'єкти та явища, характерні не так для регіону, як для міста або селища, що прогнозує і певні труднощі при перекладі такого типу реалій [1, с. 71]. Виділяючи цю групу реалій, автори класифікації зауважують про певну умовність цього терміну, що,

на наш погляд, зумовлено відсутністю перекладознавчих розвідок зі специфіки перекладу текстів саме краєзнавчого характеру на момент виходу (тепер уже хрестоматійної) монографії [1, с. 71].

Більшість учених сходяться на думці, що проблему реалій, а відтак і етнореалій, як показників національного колориту та національної специфіки, почали активно висвітлювати лише на початку 50-х років XX століття. Зокрема, Л. М. Соколов у 1952 році одним із перших ужив термін «реалія» у його сучасному розумінні.

У галузі перекладознавства вагомий внесок в опрацювання проблеми реалій зробив відомий український лінгвіст В. В. Коптілов. Сучасні дослідження в цій галузі свідчать радше про розбіжності в думках вчених, аніж про однаковість щодо висвітлюваного явища. Так, у російській лінгвістиці А. П. Чужакін, А. В. Федоров, Я. І. Рєцкер та ін. зараховували поняття «реалія» до «безеквівалентної лексики».

Цю думку широко піддає критиці Р. П. Зорівчак, вважаючи, що реалії – «...категорія змінна, відносна, яка виступає чітко при бінарному контрактивному зіставленні конкретних мов (і культур)» [5, с. 58], а це означає, що обсяг реалій мови-джерела буде варіюватись відповідно до словникового складу мови-реципієнта, що у свою чергу залежатиме від масштабів культурних і етнічних контактів відповідних мовних колективів.

Р. П. Зорівчак внесла вагомий внесок у дослідження реалій. Своє власне визначення реалій Р. П. Зорівчак трактує на лінгвокраїнознавчій теорії слова Є. М. Верещагіна та В. Г. Костомарова. Так за Р. П. Зорівчак, «реалії – це моно- й полілексемні одиниці, основне лексичне значення яких вміщає (в плані бінарного зіставлення) традиційно закріплений за ними комплекс етнокультурної інформації, чужої для об'єктивної дійсності мови-сприймача» [5, с. 58]. До того ж, Р. П. Зорівчак називає лексику, що має ідейно-естетичну цінність, «етнолексикою» [5, с. 41], оскільки вона пов'язана з національним колоритом, національною самобутністю і є етнічним компонентом культури.

Це визначення становить для нас інтерес з двох причин: по-перше, воно охоплює всі текстові прояви варіативних форм реалій і дозволяє відмежувати реалії від суміжних явищ, таких як, наприклад, неологізми, терміни, діалектизми, символи; і по-друге, виходячи з твердження, що реалія являє собою комплекс етнокультурної інформації, можна припустити, що «реалія < ... > може набуті в контексті будь-якої стилістичної функції, певної адгерентної конотативної семантики, більше того – стати ключовим словом» що у свою чергу не може не вплинути на способи перекладу, до яких повинен удатися перекладач у вирішенні відомого питання: «або показати специфіку і впасти в екзотику, або зберегти звичність і втратити специфіку» [5, с. 85].

У сучасних дослідженнях краєзнавчої лексики В. В. Гізер, реаліями позначаються «як предмети і явища культури, так і слова, що їх позначають. У плані змісту реалії становлять факти, пов'язані з державним устроєм певної країни, її природними особливостями, історією та культурою. У плані вираження реалії актуалізуються широким колом мовних засобів, до яких, здебільшого, відносять слова, словосполучення, речення і скорочення» [2, с. 108].

І. О. Малярєнко визначає етнореалії як «національно-специфічні реалії буття народу, що включають як специфічні феномени природи, так і матеріальні здобутки та надбання конкретної культури та історії» [3, с. 80]. Дослідження етнореалій ґрунтується на припущенні, що «здатність людини до категоризації пов'язана з її досвідом та уявою, особливостями сприйняття, культурою» [7, с. 81], а також поняттям ментальних репрезентацій, «під якими розуміють умовні функціонально визначені структури свідомості та мислення людини, що відтворюють реальний світ у свідомості, втілюють знання про світ і почуття, які він викликає, відображають стани свідомості та процеси мислення» [7, с. 85]. Отже, процеси мислення і діяльності репрезентовано в англійських етнореаліях, які відтворюють зв'язок ментальних і побутових процесів розвитку етносу.

Н. А. Чумак розглядає поняття «етнореалія» стосовно інших видів національно-специфічної лексики, зокрема реалій, екзотизмів, запозичень,

інтернаціоналізмів; з'ясовує співвіднесеність етнореалій-галліцизмів та етноконцептів-галліцизмів. «Етнографічні реалії (етnoreалії) апріорі не можуть передбачати наявності поняття «еквівалент», позаяк неможливо передати увесь потенціал наявної у них національно-специфічної інформації ніяким еквівалентом. Тому можна сказати, що поняття «реалії» співвідносне з поняттям «безеквівалентна лексика», у той час як етнореалії – слова, які запозичені з чужої мови та інтегрували в іншу мову, зберігаючи у ній культурну інформацію, тому терміни реалія» та «етnoreалія» належать до різних наукових парадигм (перекладознавства і лінгвістики відповідно) [11, с. 115].

Н. А. Чумак спростовує погляди С. В. Галкіна-Федорук, А. О. Супрун, С. А. Тіміна, що вживають слово «реалія» на позначення явищ позамовної дійсності. Для слів, що позначають вчені реалії, застосовують поняття «екзотизм», як такі, що передають специфічні реалії побуту і культури тієї чи іншої країни, того чи іншого народу [11, с. 115].

Н. А. Чумак чітко і переконливо розмежовує поняття «етnoreалії» і «екзотизми», вважаючи їх нерелевантними, оскільки зрозумілим стає те, що «екзотизм набуває стилістичного, національно-специфічного забарвлення лише за певних умов (адекватного сприйняття читачем, ступінню переконливості авторського тексту, врешті-решт, доцільності вживання самого екзотизму) у той час, як етнореалія від самого початку, ще не будучи введеною в «чужомовне середовище», несе стилістичне, смислове, концептуальне навантаження [11, с. 119].

Н. А. Чумак спростовує позиції авторів, які ототожнюють етнореалії із запозиченнями, як от Л. Сапогова, яка вважає, що «реалії можна визначити як вид запозичень, що зберігає максимальну подібність до іншомовного слова, функції якого у цільовій мові – позначати специфічні явища та поняття іншомовної дійсності» [11, с. 120]. Доказами відмінності етнореалії і запозичень є ті, що «етnoreалії мають повну чи часткову неадаптованість графічної форми, фонетико-графічне варіювання, okazіональність вживання

авторами у публіцистиці та подекуди відсутність фіксації в англійських словниках [11, с. 120].

Слід також відрізняти етнореалії від інтернаціоналізмів. Іноді стається так, що деякі етнореалії стають інтернаціоналізмами (*gangster* – «ганстер», *park* – «парк» тощо), оскільки вживаються у багатьох мовах. Тому такі інтернаціоналізми можуть назавжди і безповоротно перейти у ряд етнореалій британського етносу. Отже, «інтернаціоналізми становлять певну частину від етнореалій, яка може варіювати залежно від того, користується поняття, предмет тощо, які позначені цими етнореаліями, популярністю серед носіїв мови, у яку вони (етнореалії) інтегрували чи ні» [11, с. 121].

Термін «етнореалії» не так поширений, як «реалії». Є. І. Шумагер однією з перших вдалася до використання терміну «етнореалії». «Словами-етнореаліями пропонується називати слова й словосполучення з етноунікальним позначуванням, розуміючи під цим співвіднесеність змістового аспекту слова з предметами та явищами зовнішнього світу, характерними лише для даного етномовного колективу» [12, с. 7].

І. О. Голубовська робить спроби розмежувати етнореалію і не етнореалію. Дослідниця бере до уваги принципи об'єктивного добору лексичних одиниць, що мають необхідне культурне навантаження і пропонує такі критерії для відбору досліджуваних одиниць: принцип словникової (культурної) розробленості, що означатиме те, що дана етнореалія за наявності у словниках англійської мови буде маркуватися різними лексикографічними примітками, що приписуватиме їй приналежність до тих чи інших галузей культури та буття; принципи частотності вживання та поширеності у межах фразеологічних одиниць англійської мови дають змогу диференціювати ту чи іншу етнореалію від екзотизму чи інших видів іншомовної лексики у царині англійського публіцистичного дискурсу; принцип аксіологічної маркованості дозволяє стверджувати, що в етнореаліях, як реалізованих у мові культурних символів або культурних концептах чи то лінгвокультурних концептах [4, с. 12],

зафіксована інформація, яка має конденсаційно-емотивне значення для етносу, в мові якого вона «зародилася».

Висновки. Дослідивши лексичні одиниці, що містять інформацію про культурні універсалії того чи іншого народу, ми дійшли висновку, що вони можуть мати різні найменування: «слова з культурним компонентом»; «реалії»; «етнореалії», «етнографічні лакуни», «етнономінація»; «національний символ».

Основою утворення етноспецифічних реалій буття народу є природно-географічні, культурно-історичні, суспільно-економічні особливості життя певного етносу. Етнореалії представляють етнокультурну інформацію та певні етнічні стереотипи. Вони невід’ємні від місця та епохи, дають велику інформацію для пізнання способу мислення, побуту й історії носіїв мови-джерела. Етнореалії віддзеркалюють увесь зміст знань, досвіду, результатів діяльності і пізнання навколишнього середовища.

Усе викладене дозволяє нам стверджувати, що етнографічні реалії – слова-референти, у номінації яких семантично відображено весь комплекс етнокультурної інформації локального характеру, яких не існує в ареалі іншої лінгвокультури. З огляду на все вищенаведене, очевидно, що переклад етнокультурних мовних одиниць, які не мають прямих відповідників в мові перекладу, є певною проблемою, але цю проблему можна вирішити за допомогою різноманітних перекладацьких стратегій.

Перспектива подальшого дослідження полягає у проведенні типологічного зіставлення етнокультурних лексичних одиниць на крос-культурному рівні; виявлянні кореляції типів перекладацьких відповідників; пропозиції перекладацьких стратегій і тактик, адекватних для збереження етноспецифічності національних лексичних одиниць.

Література

1. Влахов С. *Непереводимое в переводе* / С. Влахов, С. Флорин. / отв. Ред. Вл. Россельс. – М. : Высшая школа, 1986. – 416 с.

2. Гізер В. В. Краєзнавча лексика в перекладі / Валерія Гізер // Наукові записки «*Studia in honorem*». Кіровоград. держ. ун-ту. Серія «Філологічні науки (мовознавство)». – Вип. 104. – Кіровоград, 2012. – С. 107–111.

3. Гізер В. В. Краєзнавча лексика як об'єкт перекладу (на матеріалі текстів краєзнавчого характеру) : автореф. дис. канд. філол. наук : спец. 10.02.16 «Перекладознавство» / Гізер Валерія Володимирівна. – Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2010. – 15 с.

4. Голубовська І. О. Етноспецифічні константи мовної свідомості : автореф. дис... канд. філол. наук : спец. 10.02.15 – «Загальне мовознавство» / Голубовська Ірина Олександрівна; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2004. – 20 с.

5. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад (на матеріалі англomовних перекладів укр. прози) / Р. П. Зорівчак. – Львів : Вид-во при Львів. держ. ун-ті, 1989. – 215 с.

6. Корунець І. В. *Theory and Practice of Translation* : [підруч.] / Korunets I. V. – Вінниця : Нова книга, 2003. – 446 с.

7. Маляренко І. О. Інтегрований підхід до вивчення етнореалій в австралійських поетичних текстах / І. О. Маляренко // Лінгвістика № 1 (25), – Ч. II, 2012. – Київ. нац. лінгвіст. ун-т. – К., – С. 79–85.

8. Муравьев В. Л. Лексические лакуны : [учебн. пособ.] / В. Л. Муравьев. – Владимир : Изд-во Владимир. пед. ин-та, 1975. – 97 с.

9. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія. / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2008. – 762 с.

10. Телия В. Н. Русская фразеология : семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты : [учебн. пособ.] / В. Н. Телия. – М. : Языки русской культуры, 1996. – 288 с.

11. Чумак Н. А. Етнореалії серед інших видів національно-специфічної лексики (на матеріалі етнореалій-галліцизмів у сучасному англomовному публіцистичному дискурсі) / Н. А. Чумак // Філологічні трактати. – Том 5. – № 2. – 2013. – С. 114–122.

12. Шумагер Е. И. Фоновая лексика, ее своеобразие и связь с культурой // *Лексика и культура*. Тверь : Тверской государственный университет, 1990. – 120 с.

References

1. Vlahov S. *Neperevodimoe v perevode* / S. Vlahov, S. Florin. / *otv. Red. Vl. Rossels*. – M. : Vysshaya shkola, 1986. – 416 s.

2. Gizer V. V. *Krayeznavcha leksika v perekladi* / Valeriya Gizer // *Naukovi zapiski «Studia in honorem»*. Kirovograd. derzh. un-tu. Seriya «Filologichni nauki (movoznavstvo)». – Vip. 104. – Kirovograd, 2012. – S. 107–111.

3. Gizer V. V. *Krayeznavcha leksika yak ob'yeht perekladu (na materialy tekstiv krayeznavchogo harakteru)* : avtoref. dis. kand. filol. nauk : spec. 10.02.16 «Perekladoznavstvo» / Gizer Valeriya Volodimirivna. – Kiyiv. nac. un-t im. T. Shevchenka. – K., 2010. – 15 s.

4. Golubovska I. O. *Etnospecifichni konstanty movnoyi svidomosti* : avtoref. dis... kand. filol. nauk : spec. 10.02.15 – «Zagalne movoznavstvo» / Golubovska Irina Oleksandrivna; Kiyiv. nac. un-t im. T. Shevchenka. – K., 2004. – 20 s.

5. Zorivchak R. P. *Realiya i pereklad (na materialy anglo-movnih perekladiv ukr. prozi)* / R. P. Zorivchak. – Lviv : Vid-vo pri Lviv. derzh. un-ti, 1989. – 215 s.

6. Korunec I. V. *Theory and Practice of Translation* : [pidruchn.] / Korunets I. V. – Vinnicya : Nova kniga, 2003. – 446 c.

7. Malyarenko I. O. *Integrovaniy pidhid do vivchennya etnorealij v avstralijskih poetichnih tekstah* / I. O. Malyarenko // *Lingvistika* № 1 (25), –Ch. II, 2012. – Kiyiv. nac. lingvist. un-t. – K., – S. 79–85.

8. Muravev V. L. *Leksicheskie lakuny* : [uchebn. posob.] / V. L. Muravev. – Vladimir : Izd-vo Vladimir. ped. in-ta, 1975. – 97 s.

9. Selivanova O. O. *Suchasna lingvistika : terminologichna encyklopediya*. / O. O. Selivanova. – Poltava : Dovkillya-K, 2008. – 762 s.

10. Teliya V. N. *Russkaya frazeologiya : semanticheskij, pragmaticeskij i lingvokulturologicheskij aspekty : [uchebn. posob.]* / V. N. Teliya. – M . : Yazyki russkoj kultury, 1996. – 288 s.

11. Chumak N. A. *Etnorealiyi sered inshih vidiv nacionalno-specifichnoyi leksiki (na materiali etnorealij-gallicizmiv u suchasnomu anglomovnomu publicistichnomu diskursi)* / N. A. Chumak // *Filologichni traktati*. – Tom 5. – № 2. – 2013. – S. 114–122.

12. Shumager E. I. *Fonovaya leksika, ee svoeobrazie i svyaz s kulturoj* // *Leksika i kultura*. Tver : Tverskoj gosudarstvennyj universitet, 1990. – 120 s.

Marchenko N.M.

Senior Lecturer of the Chair for Foreign Philology, Translation and Methodology of Education. SHEI "Pereiaslav-Khmelnytskyi State Pedagogical Hrygorii Skovoroda University"

Ukraine, Pereiaslav-Khmelnytskyi

FEATURES OF THE ETHNCULTURAL LANGUAGE UNITS' REPRODUCTION IN ENGLISH-UKRAINIAN TRANSLATION

At the present stage of linguistics development, the subject of particular scholars' attention is the study of the language and culture interconnection, and the analysis of ethno-cultural peculiarities of communication between representatives of different nations. This article presents the concept of «ethnoreality» as a specific unit capable of reflecting the national and cultural identity of a language at the lexical and grammatical level. The paper characterizes the theoretical foundations for the study of linguistic units belonging to the ethnocultural vocabulary. The linguistic analysis of the problems of ethno-realities translation has been done; the prerequisites for the ethnocultural specificity reproduction in translation are described, and the attempt to find an adequate type of translation in accordance with the semantics of the ethnocultural linguistic unit is made.

Keywords: ethnorealities, ethnocultural linguistic units, translation studies, ethnolinguistics, cultural codes, archetype.